

**Mustafa ARGUNŞAH-Hülya ARGUNŞAH (2007),
Gagauz Yazıları, Türk Ocakları Kayseri Şubesi Yayınları, 296 s.,
Kayseri**

Veysel ŞAHİN¹

***“Vatan ne Türkiyâ’dır Türklere ne Türkistan
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan”
Ziya Gökalp***

Edebî eser, okuyucunun dünyasına kendi düzenini kurmaya çalışır. Bu açıdan eser ile okuyucu arasındaki ilişki bu dünyanın derinlemesine tahlil edilmesi ve araştırılması ile gün yüzüne çıkar. Sanatın da heyecan uyandırıcı yanı budur. Dil ve edebiyat araştırmaları, zamanın elinde şekillenen insana ait en önemli değerdir. Bir milletin var olma serüvenini kendi diline ve edebiyatına bakarak ortaya koymak ve onu kitap sayfalarında

¹ Arş.Gör. Fırat Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü,
veyselsahin68@mynet.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

yeniden canlı kılmak araştırmacının en önemli görevidir. Bu açıdan dünyanın işleyişini, kendi dili ve edebiyatıyla sorgulayan ve her sorgulayıta kendi değerlerini deşifre eden insan, yarattığı bu türlü eserlerle kendini ve dünyayı yeniden anlamlı kılar.

Prof. Dr. Mustafa Argunşah ve Prof. Dr. Hülya Argunşah'ın ortaya koyduğu *Gagauz Yazıları* adlı çalışma da bunun en iyi örneklerinden biridir. Önce dile, sonra edebî metinlere dönüşen Gagauzlar, *Gagauz Yazıları* adlı çalışmayla tekrardan bilincimizde yer edinir.

Gagauz Yazıları adlı bu eser “Ön Söz” hariç yirmi bir başlıktan oluşuyor. Araştırmacılar bu yirmi bir başlık altında, Gagauz dilinin kökeni ve gelişimi, Gagauz şiiri ve edebî özellikleri üzerinde duruyor. *Gagauz Yazıları* adlı eser hem akademik bir çalışma özelliği göstermektedir hem de deneme üslubuyla ilgi çekmektedir. Araştırmacılar her başlıkta ayrı bir konuya değinerek koca bir çınar olan Türklerin dünyaya saldığı köklerden birinin var olma mücadelesini anlatmaktadır.

“Ön Söz”de (11-14) Prof. Dr. Mustafa Argunşah üniversitede okuduğı yıllarda katıldığı bir konferansta sevimli bir ihtiyarın kırık bir Türkçeyle Balkan Türklüğünü anlatması ile Gagauzların ta o zamandan beri ilgisini çektiğini belirtir. Argunşah, bu ilginin Gagauz adını sıkça duymasıyla akademik göreve başladığı yıllarda tanıştığı Harun Güngör sayesinde daha da arttığından bahseder. Daha sonra 1990’da yılında *Milliyet* gazetesinde çıkan yazılarda Gagauzların var olma mücadelelerinin konu alınması ile *Gagauz Yazıları* adlı eseri yazmanın bir görev olduğunun bilincine vararak bu eseri meydana getirdiğinden söz eder. Prof. Dr. Mustafa Argunşah ve Harun Güngör, Gagauzlar hakkında düzenlenen birçok konferansa katılmış bu konuda, birçok kitap, onlarca makale ve bildiri yazmışlardır.

“Ön Söz”de belirtildiği üzere eser: Prof. Dr. Mustafa Argunşah’ın Gagauzlar hakkındaki bildirimleri ve on yedi makalesiyle Prof. Dr. Hülya Argunşah’ın üç yazısının bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur.

Bu çalışma soydaşlarımızın dil, edebiyat ve kültürel birikimleri hakkında bilgi edinmemizde önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Eserin ilk bölümü; “*Gagauzların Kökeni, Adı,*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

Tarihi” (15-55) adını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmıştır: “1. *Gagauzların Kökeniyle İlgili Bilgiler*, 2. *Gagauzların Adıyla İlgili Bilgiler*, 3. *Tarih*” adlarını taşıyan bu alt başlıklarda çeşitli araştırmacı ve bilim adamlarının bu konular hakkındaki araştırmalarına yer verilmektedir.

İkinci bölümün başlığı ise “*Gagauzların Yakın Tarihi (1989-2001)*”dir (55-79). Bu bölüm dokuz alt başlıktan oluşmaktadır. Bu alt başlıkların adları “*Gagauzların Bağımsızlık Savaşları, Ana Dili Değişiyor, TİKA'nın Yardımları, Türkiye'nin Ekonomik Yardımları, Ana Sözü ve Ana Dil, Mihail Çakır ve Milli Şuur, Tanrıöver'in Talebeleri Gagauz ?? Yerine Dönüyor, Eski Türk Geleneklerinden Hıdırellez, Türk Dünyası ve Diğer Gagauzlarla İlişkiler*”dir. Bu bölümde Gagauzların tarihsel süreç içinde yaşadıkları değişim ve dönüşümler belgelerle ortaya konmaktadır. Bu belgeler birçok, dergi, bilgi şöleni ve konferanslarda ortaya konan bilgileri içerir. Ayrıca eserde belirtilen bazı coğrafi yerlerin bire bir gezilmiş olması ve kaynak teşkil edecek materyallerin bu bağlam elde edilip kullanılması, çalışmanın ne kadar önemli olduğunu bizlere göstermektedir.

Eserin üçüncü bölümü ise “*Gagauz Dili*” (81-89) başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Prof. Dr. Mustafa Arğunşah, Gagauzların kullandıkları alfabeler ve Gagauz Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin farklı gelişen bazı özellikleri üzerinde durmuştur. Biliriz ki bizi bu büyük coğrafyada bir arada tutan bazı değerlerimiz vardır. Bir milletin en önemli değeri ise dilidir. Dil olmadan millet, dil olmadan bağımsızlık, dil olmadan hayat olmaz. Prof. Dr. Mustafa Arğunşah ve Prof. Dr. Hülya Arğunşah'ın *Gagauz Yazıları* adlı eserinin arka kapağında yer alan “Türklük bir bütündür. Şuurlu bir Türk için Türkiye'deki soydaşı ile Doğu Türkistan'daki, Kerkük'teki, Çuvaşistan'daki veya Batı Trakya'daki soydaşı arasında bir fark yoktur. Kerkük'te bir Türkmen ağlasa, Kazan'da bir Tatar'ın başı ağrısa bizim yüreğimiz kanar. Çünkü tarihte Ulu Tanrımız hepimizin adını **Türk** koydu. Farklı coğrafyalarda yaşayıp farklı dinlere inansak da, farklı şivelerde konuşup bazen birbirimizin dilini anlamasak da soyumuz birdir, kanımız birdir. Bugün Moldova'nın bucak bölgesinde Komrat'ta, Çadır'da, Beşalma'da yaşayan Gagauzlar da bizim gibi Oğuz Ata'nın

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

torunlarıdır. Onlarla aynı dili konuşur, aynı türkülerle coşar, aynı ağıtlarla hüzünleniriz.” cümlelerindeki anlayış hepimizin bir soydan gelmesinin, aynı dil kökenine sahip olmasının verdiği millî duyguların bir yansıması ve neticesidir.

Dördüncü bölüm Prof. Dr. Hülya Argunşah tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölüme “*Gagauz Edebiyatı*” (89-113) başlığı verilmiştir. Bu bölüm de kendi içinde alt başlıklara ayrılır. Prof. Dr. Hülya Argunşah “*Gagauzların Halk Edebiyatı, Gagauzların Çağdaş Edebiyatı, İlk Eserler, Çağdaş Gagauz Edebiyatının Gecikme Sebepleri, Basın, Antolojiler, Çağdaş Gagauz Edebiyatında Şiir, Çağdaş Gagauz Edebiyatında Hikâye, Roman, Tiyatro*” gibi önemli konulara değinerek bu konuda değerli bilgilere erişmemize yardımcı olmaktadır. Gagauzların folkloruna ayrıca yer verilmesi eserin okuyucuyla bütünleşmesini sağlar.

Beşinci bölümü yine Prof. Dr. Hülya Argunşah kaleme almıştır. Bu bölümün başlığı “*İlk Gagauz Romanı Akıncılar Köyü’nde Türkiye ve Atatürk Sevgisi*” (119-128) dir. Bu bölümde *Akıncılar Köyü* adlı eserin yazılış serüvenini ve Atatürk’ün Dobruca’da kazandığı zaferler ile Gagauzların gözünde efsanevî bir kahraman oluşu anlatılmaktadır. Ayrıca eser hakkında ayrıntılı bilgiler de yer almaktadır.

Altıncı bölüm “*Çağdaş Gagauz Şiiri*” (129-154) başlığını taşımaktadır. Yedinci bölüm “*Gagauz Halk Edebiyatında Osmanlı-Türk Kültürünün İzleri*” (155-162), diğer bölüm ise “*Gagauz Türklerinin Mânileri*” (163-172) adlı kısımdır. Prof. Dr. Mustafa Argunşah öncelikle maninin Gagauz edebiyatındaki yeri ve gelişimi hususunda açıklama yaptıktan sonra eserin bu bölümünde Gagauzlara ait manilere yer vermiştir. Dokuzuncu bölümde “*Tahrif Edilen Türk Tarihi ve Bir Türkü*” (173-162) başlığı işlenmektedir. Türklerin Sovyet Rusya yüzünden yaşadıklarını bilmeyenimiz yoktur. Bu baskı ve zulümlerin izlerini Gagauzların üzerinde de görürüz. Bu bölümde konu edilen ise bir millete yazı yoluyla Türk ve Türkiye düşmanlığının nasıl telkin edildiğidir. Yine bu bölümle bağlantılı olarak Prof. Dr. Hülya Argunşah tarafından “*Gagauz Türküleriyle Anadolu Halk Türkülerinin Ortak Motifleri*” (183-192) adlı bölüm onuncu başlık olarak karşımıza çıkar. Bu bölümün giriş cümlesi olarak “Türküz, türkü söyleriz.”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

kelimesinin kullanılması eserin büyük bölümünün tek kelimeyle özetlenmesi için yeterlidir. Bu bölümde Gagauz türküleri ile Anadolu türküleri benzerlik ve farklılıklarına göre karşılaştırılır. Aynı zamanda çağdaş Gagauz şiirinin, manisinin ve türküsünün önemi üzerinde durulmuş ve bu dönem yazılan metinlerden örnekler verilir:

*“Ana dilim, ana dilim,
Sensiz ben soluksuz gibi,
Gece-gündüz sen aklımda,
Gagauzun şu kanında...” (140)*

Daha sonraki kısımlarda ise “*Gagauz Türkçesinde Yunus Emre (193-200), Tarihi Gagauz Metinlerinde Osmanlı Gagauz İlişkileri (201-220), Gagauz Adı Kang-Oğuz’dan Geliyor (Röportaj) (221-226), Gagauz Türklerinin Kullandığı Alfabeler (227-232), Gagauzlar Hakkındaki Bir İddiaya Cevap (233-240) ve Türkiye Türkçesinin Gagauz Türkçesine Etkileri (241-250), Gagauz Türkçesinde Soru Cümleleri (251-260), 4. Uluslararası Gagauz Kültürü Sempozyumu (Haber) (267-270), Standart Gagauz Türkçesinin Oluşturulması Bağlamında Sorunlar ve Teklifler (271-280), Moldavanca ve Rusça Karşısında Gagauz Türkçesinin Geleceği (281-290)*” adlı başlıklara yer verilmiştir. Son bölüm olarak karşımıza “*Gagauz Milli Kahramanı Dimitri Karaçoban*”(291) çıkmaktadır

Bu eser Gagauzlar hakkında Türkiye’de şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Eser içinde bölümler halinde yer alan haberler, röportajlar, makaleler eserin zenginliğini gözler önüne sermektedir

Bu eserle Türk edebiyatının farklı bir mecrasını hafızalarımızda yeniden canlandıran Prof. Dr. Mustafa Argunşah ve Prof. Dr. Hülya Argunşah’a teşekkürü bir borç biliriz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*